

Копиця Євгенія Миколаївна

кандидат юридичних наук, асистент
кафедри екологічного права
Національного юридичного
університету
імені Ярослава Мудрого

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗМІНИ КЛІМАТУ
ЯК ОСНОВА УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ
АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ**

Вирішення проблеми зміни клімату значною мірою залежить від характеру внутрішньої і зовнішньої політики конкретної держави, її під-

ходу до міжнародного співробітництва. Адже, як зазначено у положеннях Паризької Угоди, зміна клімату являє собою потенційно незворотну загрозу для людства і планети у цілому, і тому потребує як можна більш широкого співробітництва всіх країн і участі в ефективному і належному міжнародному реагуванні в цілях прискорення скорочення глобальних викидів парникових газів.

У зв'язку з цим, вивчення питання розробки й реалізації державної політики у сфері зміни клімату є актуальним питанням сьогодення. Адже, на нашу думку, саме ефективна державна політика повинна являти собою основу для розробки дієвого законодавства у сфері боротьби із негативними змінами довкілля, спричиненими зміною клімату.

Як Сторона Рамкової Конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, 22 квітня 2016 року Україна підписала Паризьку Угоду – універсальну, юридично зобов'язуючу глобальну угоду, спрямовану на боротьбу зі зміною клімату. Таким чином Україна взяла на себе обов'язок запобігати зміні клімату шляхом утримання підвищення глобальної середньої температури набагато нижче 2 °С понад доіндустріальних рівнів і докладати зусилля з метою обмеження зростання температури до 1,5 °С, визнаючи, що це значно скоротить ризики і впливи зміни клімату; підвищить здатність адаптуватися до несприятливих дій зміни клімату та сприяти опірності до таких змін та розвитку при низькому рівні викидів парникових газів таким способом, який не ставить під загрозу виробництво продовольства.

У зв'язку з цим, в Україні було впроваджено низку ініціатив, які дали поштовх для формування кліматичної політики як самостійного напрямку державної політики. Так, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07 грудня 2016 р. N932-р. було схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року. Таким чином, на національному рівні було прийнято перший стратегічний документ у сфері боротьби зі зміною клімату, який враховує основні положення Паризької угоди та сприятиме реалізації головних завдань міжнародної кліматичної політики в Україні. Метою Концепції є вдосконалення державної політики у сфері зміни клімату для досягнення сталого розвитку держави, створення правових та інституційних передумов для забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку за умови економічної, енергетичної та екологічної безпеки і підвищення добробуту громадян.

З метою забезпечення впровадження та реалізації нової державної політики в сфері зміни клімату, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06 грудня 2017 р. N878-р. було затверджено План заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року. Цей документ містить перелік 25-ти конкретних заходів, спрямованих на виконання основних напрямів реалізації Концепції, а також строки їх виконання та відповідальних виконавців.

На виконання вищезазначеної Концепції та міжнародних зобов'язань України, 18 липня 2018 р. Кабінетом Міністрів України було схвалено та направлено до Секретаріату Рамкової конвенції ООН про зміну клімату для ухвалення на міжнародному рівні Стратегію низьковуглецевого розвитку України до 2050 року, метою якої є визначення напрямів переходу економіки нашої держави на траєкторію низьковуглецевого зростання на засадах сталого розвитку відповідно до національних пріоритетів. Як зазначається у тексті Стратегії, вона на національному рівні є інструментом державного управління і формування кліматично відповідальної поведінки бізнесу та громадян.

Відповідно до зобов'язань України за Угодою про асоціацію між Україною, а також на виконання вимог Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, Паризької угоди, та положень розглянутого вище Плану, у 2018 році Кабінетом Міністрів України було схвалено та передано на розгляд Верховній Раді України законопроект «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів», розроблений з метою запровадження правових та організаційних засад функціонування системи моніторингу, звітності і верифікації викидів парникових газів в Україні, впровадження єдиної загальнообов'язкової методики розрахунку викидів парникових газів, отримання точної та об'єктивної інформації щодо викидів парникових газів, а також забезпечення відповідності розрахунку викидів парникових газів європейським стандартам та механізмам.

Прийняття зазначених вище документів є вагомим внеском у формування державної політики у сфері зміни клімату, однак постає питання щодо ефективності реалізації останньої. Відповідно до рейтингу, що надається у Індексі ефективності боротьби зі змінами клімату (Climate Change Performance Index 2019), Україна з оцінкою в 60 балів знаходиться на 18

місці у загальній таблиці, та першому місці у групі «жовтого спектра» – країн із середнім рівнем успішності у протидії зміні клімату. Однак, не зважаючи на високий загальний рейтинговий бал (що, на думку експертів – авторів дослідження, є результатом відносно невеликих обсягів споживання енергії як наслідок економічної кризи через триваючий військовий конфлікт), саме кліматична політика України була неефективною. У цій категорії було отримано лише 40 балів зі 100 можливих. І якщо міжнародна кліматична політика була оцінена у 53,2 бали, то національна політика – 34,3. Як зазначено у звіті, опублікованому за результатами рейтингу по кожній країні, відсутність амбітності в національній кліматичній політиці позначається на дуже низькій оцінці національної кліматичної оцінки України і тому, як темпи зниження викидів і розвиток енергетики з повновлених джерел до 2030 року відповідають завданню не допустити підвищення температури Землі на 2 градуси за Цельсієм.

Окремо варто відзначити, що на сьогодні відсутній спеціалізований нормативно-правовий акт у сфері змін клімату та регулювання викидів парникових газів, який повинен визначати правові та організаційні основи запобігання і пом'якшення наслідків змін клімату і був безпосередньо спрямований на виконання зобов'язань України за Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату, Кіотським протоколом до неї та Паризькою Угодою. Прийняття такого закону є логічним кроком реалізації державної політики у сфері змін клімату, який би вирішив проблему недосконалості нормативно-правового регулювання цієї сфери. На жаль, розробка такого нормативно-правового акту не передбачається жодним із прийнятих стратегічних документів у сфері боротьби зі зміною клімату.

Підсумовуючи викладене вище, на сьогодні у сфері кліматичної політики Україною прийнято ряд важливих документів, зокрема схвалена Концепція реалізації державної політики у сфері змін клімату на період 2030, затверджений План заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері змін клімату, розроблена Стратегія низьковуглецевого розвитку та розпочата робота над законодавством щодо моніторингу викидів парникових газів. Таким чином, основи кліматичної політики України є сформованими, однак вони мають певні недоліки. Так, і досі відсутній спеціалізований нормативно-правовий акт у сфері змін клімату та регулювання викидів парникових газів, а відсутність амбітних цілей по скороченню викидів парникових газів, заявлених нашою державою так і залишається проблемою, яка потребує нагального вирішення.

Варто наголосити, що невтручання в процес зміни клімату та зволікання з прийняттям запобіжних та адаптаційних заходів може мати серйозні наслідки для національної та світової безпеки. В свою чергу, саме ефективна державна політика може дати можливість зменшити негативний вплив зміни клімату на навколишнє природне середовище та забезпечити умови для повноцінного існування людини й суспільства.